NAGY FERDINÁND

Kovászna megye – ma

Azoknál a népeknél, amelyek a történelem folyamán visszszamaradott stádiumban voltak, a jelenkori ipari és műszaki-tudományos fejlődés körülményei között egyre erőteljesebben jelentkezik az emancipációra, a magasabb anyagi és szellemi életszínvonalra való törekvés.

Románia mint szocialista és ugyanakkor fejlődő ország egyesíti a nép magas fokú civilizációra való törekvését az összes dolgozóknak azzal az állandó erőfeszítésével, hogy gyors ütemben gyarapítsák az ország termelő potenciálját, korszerűsítsék az összes nemzetgazdasági ágakat, megteremtsék a lakosság általános életszínvonalának emeléséhez szükséges feltételeket. Országunk egységes elképzelésre és széles távlatokra alapozva fejleszti az egész nemzetgazdaságot, az összes megyéket, s egyben harcol a nagy fontosságú követelmény megvalósulásáért, azért, hogy megszűnjék a világ gazdag és szegény országokra tagozódása.

A megyék fejlesztését egybehangoljuk a termelőerők kiegyensúlyozott területi telepítésének, az elmaradott övezetek gazdasági, társadalmi és kulturális fellendítésének, a különböző országrészek és települések közötti, múltból örökölt szintkülönbségek felszámolásának politikájával.

Sok más megyéhez hasonlóan Kovászna is a lakosság többségének sok fájdalmat és keserűséget okozó gazdasági örökséget kapott a múltból. A század elején Hoffman Géza *A Székelyföld kincsei* című, 1909-ben Baróton kiadott munkájában rámutatott, hogy évente több mint 30 000 ember vándorol el munkát keresni, hogy a fejlődés évtizedek óta elérhetetlen álom, s hogy minden mozdulatlanságba merevül. A szerző e tájak munkaerőfölöslegét 40–50 ezer személyre becsülte. A megye történetének szomorú fejezetét képezte annak a több ezer fiatal lánynak a sorsa, akinek választania kellett az otthoni nyomorúság és a kilátástalan vándorút között, amely szülőföldjétől messze vitte a munkakeresésben. Jó néhány vá-

rosban ezek a lányok alkották a cselédek külön társadalmi rétegét, vállalták a megannyi megaláztatást.

Három évtizeddel később, 1938-ban a megye egy főre jutó ipari termelése 13 négyzetméter kelmére, 3 kiló húsra és 2 kiló sajtfélére korlátozódott. Ehhez még hozzá lehetett számítani elhanyagolható mennyiségű lignitet és fűrészárut. Az ipari munkásság összlétszáma nem haladta meg az 1500 főt, a mezőgazdaság is csak helyi jelentőségű volt. Bár a vidék kedvez a burgonya- és cukorrépa-termesztésnek, a bevetett területek és a terméseredmények kicsik voltak. Hasonló helyzet uralkodott a gazdasági és társadalmi élet más vonatkozásaiban is. E mostoha viszonyoknak csak az ország felszabadulása vetett véget.

A második világháború utáni gazdasági helyreállítást követő években is csak lassan fejlődött a megye. A hatvanas évek közepétől azonban – minden túlzás nélkül állíthatjuk – meglepetésszerű fejlődésnek indult. Fejlődését, akárcsak a többi megyéét, tudatosan és tervszerűen szabták meg.

1. Elsősorban az ipari termelés fejlődéséről szeretnénk szólni, hiszen az számottevő változásokat hozott a gazdasági és társadalmi élet minden területén. Az iparosítás célja – a megye gazdasági fejlesztése keretében – az volt és marad, hogy magasabb fokon hasznosítsuk az anyagi és munkaerőforrásokat, harmonikusan egybehangoljuk az ipari, a mezőgazdasági termelést és a többi gazdasági-társadalmi tevékenységet, fokozottan hozzájáruljunk a nemzeti vagyon gyarapításához, változtassunk az élet minőségén, bővítsük és fejlesszük a dolgozók érvényesülési lehetőségeit a gazdasági, a társadalmi és a kulturális életben. A megye ipari fejlődése szervesen illeszkedik a nemzetgazdaság egységes szerkezetébe, ami feltételezi a helyi anyagi és szellemi adottságokból fakadó követelmények és lehetőségek figyelembevételét. Éppen az említett szerves integrációban valósul meg az általános, országos és a sajátos helyi követelmények összhangja.

Ha az 1965–1977 között épült gyárakat és üzemeket egyenlően osztanánk el, minden esztendőre két új ipari egység jutna. Huszonkét új vállalat gazdagította tájaink összképét, megváltoztatta a megye gazdasági-társadalmi arculatát. 1965-ben mindössze néhány vállalat működött Kovászna megyében, jelenleg egész iparágakról beszélhetünk. Az egyik, merőben

új ágazat a gépgyártás és a fémmegmunkálás. Hozzá tartoznak a következő egységek: a szerszámgép- és gépegységgyár, az autóalkatrészgyár, az autóvillamossági és villanymotorokat gyártó vállalat Sepsiszentgyörgyön, a mechanikai üzem és a szigetelőgyár Kézdivásárhelyen, a traktoralkatrész-gyár Bodzafordulón. E fiatal iparág 1980-ban a megye ipari összetermelésének értékben több mint 45 százalékát szolgáltatta. Gyorsan fejlődött a fafeldolgozó ipar is, új, korszerűen felszerelt egységek épültek s tették lehetővé a nagy termelékenységű, fejlett technológiák bevezetését és alkalmazását. Ez az iparág a kovásznai forgácslemezgyárral és műbútorgyárral, a bodzafordulói székgyárral és a sepsiszentgyörgyi bútorgyárral bővült. Bár a fafeldolgozás volumene és értéke jelentősen megnövekedett, részaránya az ipari össztermelésben – az új iparágak kifejlődése révén – csökkent. Míg 1965-ben a megye ipari termelésének csaknem egyharmadát, 1980-ban már csak 12 százalékát képezte. Az új egységek üzembe helyezése nyomán számottevően növekedett az élelmiszeripari cikkek termelése is. Az új egységek között találunk három tej- és tejtermékgyárat, egy vaj- és tejporgyárat, egy keményítő- és szőlőcukorgyárat és egy húsfeldolgozó vállalatot, malom- és sütőipari egységeket, szesz- és likőrgyárakat. Megyénkben a textiliparnak két kiemelkedő egysége van: a kézdivásárhelyi ruhagyár és a sepsiszentgyörgyi textilgyár. Az utóbbit, bár a múlt század végén alapították, a korszerűsítés nyomán új vállalatnak lehet tekinteni.

A megye ipari vállalataiban dolgozó személyzet 1980-ban megközelítette a 35 ezer főt.

Az ipari egységek telepítése a gazdasági és társadalmi-szakmai követelmények és lehetőségek figyelembevételével történt. Egyebek között az volt a cél, hogy a gépipari és fémmegmunkáló vállalatok munkáját összehangoljuk a szomszédos Brassó megyében működő erős gépgyártó egységekével. Egyébként a Brassó megyei ipar, amely sok Kovászna megyei dolgozót is foglalkoztatott, megkönnyítette a városainkban felépült új vállalatok számára szükséges szakképzett munkások toborzását. Az ipari egységek telepítése során természetesen szem előtt tartottuk a nyersanyagforrásokat is. A legjobb példa erre a gazdag erdőállományt hasznosító fafeldolgozó egységek hálózata. Itt kell megjegyeznünk, hogy az évek során megyénkben

számos kiválóan képzett munkás és szakember nevelődött, akik ma, az új körülmények között ipari méretekben hasznosíthatják szaktudásukat és készségeiket.

A szakemberek a gazdasági mutatók egész rendszerét veszik igénybe az ipar és a többi tevékenységi terület fejlődésének szemléltetésére. Viszont még nincs olyan mutató, mely érzékeltethetné a megye dolgozóinak érzelmi viszonyulását az új építőállványok, emelődaruk megjelenéséhez, egy olyan vidék gazdasági felemelkedésének szimbólumaihoz, ahol a gyárkéményeket egykor a fél kezünkön megszámolhattuk. Állításunkkal pedig, hogy minden új üzem, minden új gyár befejezése igazi esemény, amelyet a megye lakossága a jól végzett munka örömével fogad, még igen keveset mondtunk.

Köztudott, hogy az ipar fejlesztése nem csupán a termelési folyamatok és technológiák megszervezését és biztosítását, a gyártási követelmények általános kielégítését jelenti. Éppen ezért a termelőmunkával párhuzamosan igyekszünk következetesen megoldani a vállalatok szociális problémáit (étkezde, napközi otthon, bölcsőde, orvosi rendelő, klub stb.), akárcsak a gyárak és üzemek kereteit meghaladó gazdasági és szociális kérdéseket (szállítás, ellátás, tervezés és építés, urbanizáció és településrendezés, oktatás, a kulturális igények kielégítése, környezetvédelem stb.).

2. A gazdasági-társadalmi fejlődés elemzéséből kitűnik, hogy a mezőgazdaság továbbra is a megye gazdaságának egyik alapvető ága. A mezőgazdasági termelés növelésével kapcsolatos erőfeszítéseket elsősorban a műszaki-anyagi alap biztosítására összpontosítottuk. Ennek fő irányai: a területrendezés, a gépek, elsősorban a traktorok biztosítása, növekvő mennyiségű műtrágya beszerzése és alkalmazása.

Kihasználásának módja szerint a megye 370 500 hektáros területe a következőképpen oszlik meg: 44 százalék erdőség, 50,2 százalék mezőgazdasági terület, a többi 5,8 százalék település, út stb. A 186 064 hektár mezőgazdasági területből 48,6 százalék szántó, 50,5 százalék legelő és kaszáló, 0,9 százalék gyümölcsös. Lévén, hogy az éghajlati és a talajviszonyok kedvezőek a burgonya és a cukorrépa termesztésére, a területrendezés keretében e két növény termőterületének bővítésére törekedtünk. A burgonya termőterülete az 1938. évi 7,5 százalékról 1980-ban 21,5 százalékra emelkedett, a cukorrépáé

a szántóterület 1,4 százalékáról 4,7 százalékra. A fontosabb kultúrnövények átlagos terméshozamának alakulása a termőföld jobb kihasználására irányuló munkát tükrözi. 1980-ban a hektáronkénti terméshozam búzából 32,5 mázsa, burgonyából 192 mázsa, cukorrépából 205 mázsa volt, szemben az 1938. évi 11,8; 122,2, illetve 103,7 mázsával. Az itteni burgonya kiváló minősége arra késztetett, hogy nagy területeken termesszünk vetőburgonyát, ami a megye szükségletein felül 7000 hektárra elegendő.

A termelés alakulását meghatározó tényezők között döntő szerepet kapott a gépesítés. A két világháború közötti esztendők statisztikái 84 traktort jegyeztek fel a megyében. A traktorokat akkor elsősorban a kalászosok cséplésénél használták. Ma merőben más a helyzet, gazdag traktor- és mezőgazdasági gépállomány áll rendelkezésünkre: 1321 traktor, 355 gépi kultivátor, 329 vetőgép, 169 műtrágyaszóró gép, 142 permetező- és porszórógép, 420 kombájn és 164 silókombájn.

A terméshozam növeléséhez a talajjavítási munkálatok is hozzájárultak. Ezeket a falusiak együttes munkája és az állami költségvetésből kapott jelentős beruházási alapok révén valósítottuk meg. Megemlítendő, hogy 11 549 hektár területen öntözéses földművelésre rendezkedtünk be, 13 000 hektáron eróziógátló munkálatokat végeztünk, 33 300 hektárt lecsapoltunk.

Földrajzi adottságaink és hagyományaink egyaránt kedvező feltételeket kínálnak az állattenyésztésre. Ennek ellenére az ország fasiszta uralom alóli felszabadulása előtt az állatállomány minden fajból csekély volt. E helyzet felmérése kapcsán feltártuk a jelenség gazdasági-társadalmi okait, és kidolgoztuk az állattenyésztés fejlesztésének fő irányait. A termelés egyre jobb megszervezését, a fajták feljavítását és az állomány növelését célzó erőfeszítések nyomán a mezőgazdaságnak ez az ágazata a két világháború közötti helyzethez viszonyítva minőségi és mennyiségi szempontból egyaránt jelentősen fejlődött. A szarvasmarhaállomány 1980-ban meghaladta a 105 ezret, szemben az 1938. évi 36 ezerrel, a sertésállomány 70 ezerre rúgott, szemben a 35,4 ezerrel, a juhállomány 76,3 ezerről 202 ezerre emelkedett.

A mezőgazdasági termelésben és ennek megszervezésében, a fejlett tudomány és korszerű eljárások alkalmazásában fon-

tos szerepet töltenek be a szakemberek. Az egész mezőgazdasági tevékenységre kedvezően hat az agronómusok, a kertészeti mérnökök, az állattenyésztési mérnökök és állatorvosok, valamint a gépészmérnökök jelenléte. Számuk 1965 és 1980 között 86-ról 216-ra gyarapodott.

A jelentős eredmények felmérésében kitűnnek a termelésben alkalmazott módszerek, a mezőgazdaság irányítása terén érvényesített gazdasági-szervezési elképzelések. A nagy mezőgazdasági egységek kialakítása – a munkaerő és az anyagi források egyesítése és elsősorban az ezernyi parcellára tagozott föld összevonása révén – a gyakorlat során mindenben helyesnek bizonyult.

Agrárpolitikánk érdeme éppen az, hogy a nagy mezőgazdasági egységek – állami mezőgazdasági vállalatok és mezőgazdasági termelőszövetkezetek – kialakításának körülményei között módot talált a termelés példátlan növelésére. A termés-hozam gyarapodása és az állatállomány fejlődése arányában növekedett a parasztság jövedelme is, biztosítva a termelők érdekei és az általános társadalmi érdekek harmonikus egybekapcsolását.

3. A megye termelőerőinek gyors fejlődése, új iparvállalatok létesítése, nagy mezőgazdasági egységek kialakítása szükségessé tette az egyre átfogóbb területszervezést és -rendezést, a gazdasági, a kereskedelmi, az oktatási, az egészségvédelmi stb. egységek megfelelő telepítését. E tevékenység dimenzióinak meghatározása és irányítása szükségessé tette a demográfiai jelenségek lényegesebb vonatkozásainak figyelembevételét.

1977 elején a megye lakossága 199 017 fő volt, ebből 41 060 román, 155 133 magyar, 2824 más nemzetiségű. A háború utáni időszakban a természetes szaporulat tekintetében kiemelendő jelenségek nem mutatkoztak. 1968 és 1979 között a szaporulat 11 ezrelék körül mozgott.

Az ipar fejlődése nyomán példátlan ütemű és méretű társadalmi mobilitás jelentkezett. Változások történtek és történnek a társadalmi szerkezeten belül a foglalkozás, a szakképzettség, a munkahely és munkafeltételek, az iskolázottság foka, a javadalmazás szintje, a kulturális javak fogyasztása, az érdekek alakulása stb. tekintetében.

A múlttól eltérően ma a vándorlásnak nincs különösebb jelentősége, csupán a megyébe jövők és az innen kitelepülők elhanyagolható jelenségének vagyunk tanúi. Ezzel szemben a megyén belül igen hangsúlyozott a területi mobilitás, a városlakók részaránya például 1965 és 1980 között 31,3 százalékról 52 százalékra emelkedett. A munkahely változtatását jelző legfontosabb irányvonal a mezőgazdaság felől az ipar és más nem mezőgazdasági ágak felé mutat. A megye foglalkoztatott lakosságának 71,5 százaléka az iparban és más, nem mezőgazdasági ágazatokban dolgozik, szemben az 1938. évi 7,7 százalékkal. Hasonló mobilitás észlelhető a múltban elmaradt összes megyékben. A jelenség nálunk a gyors gazdasági növekedés nyomán lépett fel, s országos viszonylatban tudatosan egybehangolódik az összes termelési ágazatok fejlesztésével, a társadalom általános fejlődésével.

A társadalmi szerkezet változásával kapcsolatosan rá kell mutatnunk: egyesek attól tartanak, hogy az ipar fejlődése etnikai szempontból veszélyezteti a lakosságot. Megyénk élete azonban azt bizonyítja, hogy minden ilyen aggodalom alaptalan. Jelenkori valóságunk egyik összetevője az a tény is, hogy megyénk dolgozói nemzetiségi hovatartozástól függetlenül elszántan és nagy lendülettel építenek minden új gazdasági egységet, és ha valaki azt állítaná, hogy az ipar fejlesztése az etnikai létet veszélyezteti, nevetséges helyzetbe kerülne.

A területrendezés és urbanizáció keretében nagy figyelmet fordítunk a megye természeti szépségei, a föld, a vizek, az erdőségek, a történelmi és a műemlékek megóvására.

A megye gazdasági fejlődésével párhuzamosan hatványozódott a termelőegységek és a lakosság energiafogyasztása. A szükséges hőenergiát a termelőegységek és a lakónegyedek erőművei termelik a köz- és háztartási fogyasztás kielégítésére. Az ország villamosenergia-termelése különösen az utóbbi 15 évben rendkívül gyorsan növekedett. A tüzelőanyag-források közelében, illetve a nagy energiaigényes ipari kombinátok szomszédságában erős energiatermelő központok épültek. Kialakult a villamosenergia termelésének, szállításának és fogyasztásának hatalmas, országos rendszere. Kovászna megyét az országos energetikai rendszer látja el, s ezért a helyi törekvések a szállítóhálózat biztosítására és a villamosenergia takarékos felhasználására összpontosulnak.

A víztartalékok tanulmányozása során kitűnt: a megye vízszükségleteit biztosítani tudjuk még akkor is, ha a következő években a termelés volumene a többszörösére emelkedik, s ennek megfelelően meggyorsul a vízfogyasztás üteme. Bonyolultságánál fogva a kérdés megoldása nyilván bizonyos nehézségekkel jár. Figyelembe kell venni egyebek között az össz-szükségletet, a folyók többé-kevésbé állandó vízhozamát, az évi csapadékmennyiséget és annak megoszlását, tartalékok képzésének lehetőségét, az alkalmazható gazdasági-műszaki megoldásokat stb.

A szükséges vízmennyiség biztosítását célzó erőfeszítések keretében nem mellőzhetők a fogyasztás természetéből adódó minőségi vonatkozások és a fogyasztók területi megoszlása sem. A minőség tekintetében az ipari víz, az ivóvíz és az öntözővíz biztosítását tartjuk szem előtt. Persze vannak másodlagos problémák is, de ezek nem érdemi jellegűek, s különleges megoldást nem is igényelnek. Az ivóvízkutak felszámolása például folyamatosan, a városi és falusi ivóvízhálózat fejlődése arányában történik. Gelence faluban például az 1017 lakóháznak több mint a fele (495) nem használja a kutakat. A vízelosztó hálózat összhossza a megye viszonylatában 1950 és 1979 között 7,5 kilométerről 138 kilométerre gyarapodott, az egykori minimális csatornahálózaté pedig elérte a 78,8 kilométert. Bár 1979-ben csaknem 13,2 millió köbméter víz került a kiépített hálózatba, a fogyasztás gyors növekedése továbbra is alaposan átgondolt, jól megszervezett munkát igényel. Az idevágó tervek számottevő anyagi- és pénzeszközök felhasználását, vízgyűjtők építését irányozzák elő, hogy rendszeresen biztosítani lehessen a vízszükségletet egész éven át, beleértve a csapadékszegény nyári hónapokat is. Ugyanakkor az említett tervekben jelentős szerepet kap a környezetvédelem is.

Az urbanizáció folyamata során körvonalazódott és a továbbiak során még hangsúlyozódni fog városaink fejlesztésének szüksége, amit gyakran számottevő átépítés útján valósítunk meg. Városainknak ugyanis az úgynevezett hagyományos funkcióik mellett új, ipari funkciókat is el kell látniuk. Köztudott, hogy az ilyen típusú urbanizálás gazdasági, szociális, szociológiai stb. kérdéseinek megoldása nem könnyű feladat.

A városok fejlesztésében, az új lakónegyedek kiépítésekor – a lakosság változatos igényeinek kielégítésével párhu-

zamosan – igyekszünk a hagyományos és modern építészet értékeit hasznosítani mind az architektúrában, mind pedig az összkép kialakításában. Azoknak a bonyolult feladatoknak a megoldására, amelyek ebben az összefüggésben jelentkeznek, egyebek között megfelelő, a tervezést biztosító erőket kellett összpontosítani. A kérdést a kétszáz műépítészt, mérnököt, technikust és műszaki rajzolót foglalkoztató tervezőintézet megalakításával oldottuk meg. Az intézet dolgozza ki minden megyei szociális-kulturális létesítmény építéstervét, míg az ipari létesítmények terveit a központi szakintézetek biztosítják. Tervezőintézetünk szakemberei magas fokú hozzáértésről tettek tanúságot az összes települések rendezési vázlatának kidolgozása alkalmával, amely meghatározza a megye valamennyi falujának és városának összképét és részletes fejlődését az utcahálózat, a központ, a szociális-kulturális létesítmények, a pihenőövezetek, a közszolgáltatási tevékenység stb. tekintetében egyaránt. Alkotó szellemükről tanúskodik az is, hogy a hagyományos és korszerű műépítészeti elemek egyidejű felhasználásával eredeti külsőt, sajátos összképet kölcsönöznek a városoknak. Ilyen irányú sikerként említjük meg egyes tömbházak esetében a tetőszerkezet hagyományos formáját és a helyi népművészeti díszítőelemek hasznosítását. A tervezők alkotó szellemben, a forma és a tartalom szerves egységének megvalósításával és az optimális társadalmi-gazdasági funkcionalitás biztosításával tanúsítják, hogy helyesen, korszerűen viszonyulnak a környezet-esztétika, a városi és falusi összkép kialakításának összes lényeges problémáihoz.

A városi lakosság gyarapodásával egyidejűleg növekedett a megye városainak száma, nőttek a városok méretei is. A két régi város, Sepsiszentgyörgy és Kézdivásárhely mellett az utóbbi tíz év során még három helység, Barót, Kovászna és Bodzaforduló emelkedett városi rangra, s öt éven belül Bereck és Uzon is város lesz. A kereskedelmi és a szolgáltatási hálózat, a bölcsődék, az óvodák és az iskolák, az egészségvédelmi egységek létesítésekor a lakosság igényeit tartottuk szem előtt. Minden városlakó lakhelyétől 400–500 méterre találhat egy-egy egységet az említett kategóriákból.

A szolgáltatások bővítése és fejlesztése szervesen hozzátartozik a gazdaság fellendítéséhez és korszerűsítéséhez. A szolgáltatási tevékenység ugyanis nemcsak civilizációs tényező,

hanem módot nyújt a társadalmi termelékenység növekedése nyomán jelentkező munkaerőfölösleg felszívására.

Kovászna megyében, akárcsak másutt, folyamatos erőfeszítések történnek a szolgáltatási hálózat megfelelő szerkezetű és nagyságú kialakítására, hogy az egységek idejében és a kívánt minőségi követelményeknek megfelelően elégíthessék ki a szükségleteket. Igyekeztünk és igyekszünk fejleszteni az alábbi tevékenységi ágakat: tartós fogyasztási cikkek karbantartása és javítása, lakásépítés és -javítás, község- és lakásgazdálkodás, villamosenergia-szállítás, posta- és telefonszolgáltatás, városi szállítás. Munkánk ezen a téren is tervszerű. Jelenleg arra törekszünk, hogy minél jobb összhangot biztosítsunk a lakosság által fizetett szolgáltatások és az állami költségvetésből szociális-kulturális akciók formájában fedezett szolgáltatások (orvosi ellátás, oktatás, sport, kulturális tevékenység stb.) között.

Kovászna megye esetében a városba település pozitív jelenség, hiszen be kell tölteni az új iparvállalatokban létesülő új munkahelyeket. A városba érkezők azonban nemcsak munkaerőt (rendszerint szakképzetlen munkaerőt) jelentenek. Természetesen dolgozni akarnak, városlakók akarnak lenni, jobb anyagi és szellemi életkörülményeket elérni. És kevés kivételtől eltekintve, erőfeszítések, sokszor hosszas erőfeszítések, átmeneti kudarcok árán ez sikerül is nekik. Bár a munkahelyen vannak kitéve a legnagyobb igénybevételnek, a beilleszkedés nehézségeit itt gyűrik le a leghamarabb. Ez jórészt abból adódik, hogy mindenki tudja: a remények megvalósításának fő tényezője a munka és a javadalmazási szint. De ennyivel nem érhetjük be, azt akarjuk, hogy az új városlakók mindenben beilleszkedjenek a városi körülményekbe. Azt kívánjuk, hogy ismerjék a művelődési házakat, a színházat, a mozikat, a múzeumokat, a könyvtárakat, részt vegyenek minden társadalmi kérdés megoldásában, a szocialista civilizáció alkotói és haszonélvezői legyenek a szó legtágabb és legnemesebb értelmében.

A megye intenzív gazdasági fejlesztésére irányuló erőfeszítések célja: szüntelenül emelni a dolgozók anyagi és szellemi jólétét, az élet civilizációs fokát. Igyekszünk következetesen és egyre jobb körülmények között kielégíteni a civilizált, modern élet legkülönbözőbb követelményeit, az oktatási, az

egészségvédelmi, a pihenési és a művelődési szükségleteket, méltó életet biztosítani az idősebbeknek.

4. Minthogy az iskola az ifjú nemzedék nevelésének és képzésének fő tényezője, pártunk oktatáspolitikájának megfelelően Kovászna megyében is erős közoktatási hálózatot építettünk ki, ahol a modern tudomány és kultúra legújabb vívmányait ismerő szakembereket képeznek ki minden tevékenységi terület számára.

Oktatásunk nemcsak az anyagi feltételek tekintetében, hanem lényegében, tartalmában és társadalmi funkciójában egyaránt új. Az anyagi jólét biztosítása együtt jár a minőségileg új, magasabb rendű életmód megteremtésével. Az iskolára fontos feladat hárul ebben, de egészen a szocialista építés korszakáig jórészt adós maradt vele. Az 1938–1939-es tanévben megyénkben 460 fiatal végzett általános iskolát, s mindössze 101 gimnáziumot vagy líceumot. Az 1979–1980-as tanévben 6378 végzős tanulónk van, ebből 3041 a nyolcadik osztály, 1482 a líceum I. fokozatát, 866 a líceum II. fokozatát végzi, 837-en szakiskolát, 152-en pedig mesteriskolát végeznek.

Megyénkben az iskola biztosítja nemzetiségi különbség nélkül valamennyi gyermeknek és fiatalnak az anyanyelvű ismeretszerzés korlátlan lehetőségét. Ez a gyakorlatban, az oktatás jó menetéhez szükséges összes anyagi és szervezési feltételek biztosítása révén történik. Az iskolahálózat tekintetében az 1979–1980-as tanév a következő helyzetképet mutatja:

	román	magyar	vegyes
	tannyelvű oktatási egységek		egységek
Óvodai oktatás	25	153	–
Elemi oktatás	12	66	–
Gimnáziumi oktatás	21	41	18
Líceumi oktatás	1	–	12

Az óvodások és iskolások száma a következő: óvodás 2231 román, 9074 magyar, elemi iskolás 3743 román, 12 087 magyar, gimnáziumi tanuló 3925 román, 12 337 magyar, líceumi tanuló 1789 román, 6095 magyar.

Az iskolahálózat tannyelv szerinti megoszlásának megfelelően alakult a tanszemélyzet nemzetiségi összetétele is. A megyében jelenleg 2794 óvónő, tanító és tanár dolgozik (szemben az 1938. évi 550-nel), ebből 617 román és 2177 magyar. A tannyelvnek megfelelően állnak rendelkezésre a tankönyvek és a többi tanfelszerelések.

Amint az elmondottakból kitűnik, Kovászna megyében, akárcsak szerte az országban, a közoktatás modern, demokratikus, minden gyermek és fiatal számára nyitott, nemzetiségre való tekintet nélkül, egyenlő esélyeket kínál a felkészülésre és az érvényesülésre a gazdasági, társadalmi élet minden területén.

5. Az ismeretszerzés és az önképzés Kovászna megyében sem szűnik meg az iskola elvégzésével, csupán a formák és módozatok változnak, melyek révén a dolgozók tovább gyarapítják tudásukat, elsajátítják a tudomány és a kultúra vívmányait. Bár a modern tömegkommunikációs eszközök – a televízió, a film, a sajtó stb. – igen elterjedtek, az ismeretek gyarapításának hagyományos formái nem tették fölöslegessé. Következésképpen kötelességünk biztosítani minden településen a kulturális-tömegnevelő tevékenység anyagi és szellemi feltételeit. Tapasztalatból tudjuk, hogy a tudásgyarapításhoz tartozik az ismeretek felhasználása is. Ebben az összefüggésben a válogatás, az értékelés, az értékrend felállításának képessége vitathatatlan követelmény. Márpedig a tömegkommunikációs eszközök útján történő ismeretgyarapítás inkább a passzív elsajátítást serkenti, mint az ismeretek alkotó hasznosításának készségét. Mi abból indulunk ki, hogy a műveltség, ezen belül az egyéni műveltség nemcsak az információk és az ismeretek összességét jelenti, hanem szellemi potenciált is, amely élteti az egész politikai, gazdasági és társadalmi tevékenységet. Azzal egyidejűleg tehát, hogy a korszerű tömegkommunikációs eszközöket hozzáférhetővé tesszük a lakosság számára, különböző módszerekkel és formákban egyre kedvezőbb feltételeket teremtünk arra is, hogy helyi viszonylatban a képzés és a nevelés átfogó folyamata bontakozzék ki, biztosítva a szakmai, a tudományos és a kulturális ismeretek gyarapításának, az emberi egyéniség akadálytalan érvényesülésének lehetőségeit.

A megye valamennyi ipari, szállítási és építkezési egységében működnek szakmai továbbképző körök és kurzusok, a szövetkezeti parasztokat, az állami mezőgazdasági vállalatokban és a mezőgazdaság más területén dolgozó munkásokat pedig az agráripari tömegoktatás öleli fel, és biztosítja számukra a növénytermesztési és állattenyésztési technológiák elsajátítását. A könyvtárhálózat 316 egységből áll. Közéjük tartozik a megyei könyvtár 115 829 kötetnyi könyvállományával, amelyből 52 százalék magyar nyelvű könyv, továbbá a négy városi közkönyvtár.

A megyében 110 községi és falusi művelődési otthon, 6 klub és 6 művelődési ház működik, s a városi és falusi dolgozó tömegekre gyakorolt nagy nevelő hatása mellett a lehető legszélesebb kereteket biztosítja a kulturális-művészeti alkotó szellem megnyilatkozásához. E tevékenység egyik lényeges jegye, hogy mind a művészek, mind pedig a nézők nemzetiségi különbség nélkül a dolgozók soraiból kerülnek ki. Persze lehetetlen lenne maradéktalanul felleltározni a megye dolgozóinak alkotó tevékenységét, a megye kulturális jelenségeit. Éppen ezért az alábbiakban csak néhány jelentősebb vonatkozásra szorítkozunk.

Megyénkben 263 színjátszó együttes, 53 bábos együttes, 199 kórus és vokális csoport, 14 fúvószenekar, 58 könnyűzene-együttes, 67 népi zenekar, 191 táncegyüttes és 327 agitációs művészbrigád működik tízezernyi taggal. A magyar lakosokat tömörítő és a magyar nemzetiségi kultúrát terjesztő együttesek száma a következő: 217 színjátszó, 45 bábos együttes, 175 kórus és vokális csoport, 44 népi zenekar, 141 táncegyüttes, 257 művészbrigád.

Az alkotó körök közül (1970-ben 50 ilyen kör volt, ma 125 van), 43 irodalmi, 24 képzőművészeti, 26 népművészeti, 13 filmművészeti és 19 fotóművészeti kör.

A népi mesterként ismert 225 műkedvelő kezéből értékes alkotások kerülnek ki, valamennyien a népi szövés és varrás, a fafaragás, a bútorfestés stb. helyi hagyományait ápolják. A vargyasi Sütő Béla 1974-ben, Bálint András 1975-ben megkapta Románia Szocialista Köztársaság Képzőművész Szövetségének díját.

A népművészet megőrzése és hasznosítása céljából az utóbbi időben a következő fontosabb munkákat adtuk ki: *Bar-*

casági leányingek hímzésmintái, Barcasági csángó férfiingek, menyecskeingek és díszkendők, 125 szálánvarrott magyar hímzésminta, Bálint András virágai, Népi mesterek, kézdiszentléleki, sárfalvi, felsőrákosi folklórgyűjtemények, Kovászna megyei folklórgyűjtemények.

A sepsiszentgyörgyi Állami Magyar Színház, a 60 mozi, a sepsiszentgyörgyi, a kézdivásárhelyi múzeum, a Gyárfás Jenő és Benedek Elek emlékház, a népi művészeti iskola stb. egészíti ki a megye szellemi életének gazdag összképét, s hatékony tényezőt képvisel a dolgozók művelődésében.

A megyénk dolgozói számára nemrégiben még elvont fogalmak és kifejezések közvetlen értelmet nyertek, mindennapos munkájukhoz és életükhöz kapcsolódnak. Ilyenek: ipari övezet, gyártástechnológia, termelési költségek, rentabilitás, termelékenység, minőségi mutatók, urbanizáció, import-export, életszínvonal stb., stb. A leggyakrabban azonban ezt a szót hallani: fejlődés. A fogalom a legjobban és a legátfogóbban jellemzi az összes területek alakulását, korunkat, megyei és országos viszonylatban egyaránt.

A kulturális élet e vázlatos ismertetése során természetesen mellőztünk számos mennyiségi, de különösen minőségi vonatkozást, amelyek érdemi taglalása a szakírókra vár. Viszont e rövid áttekintés keretében is elmondhattunk annyit, hogy a kulturális-nevelő tevékenység méreteinél és tartalmánál fogva jelentős tényezője az új életminőségnek, szocialista civilizációnknak.

6. Miután sikerült kiépítenünk az egészségvédelem átfogó hálózatát, ma újabb problémák megoldásával foglalkozunk az egészségvédelem hatékonyságának növelése érdekében. Utunk ilyen tekintetben sem volt könnyű, sok nehézséget kellett legyőznünk. A kiindulópont érzékeltetése végett megjegyezzük, hogy 1930-ban a férfiak átlagos életkora 47,5 év, a nőké 50,5 év volt, a gyermekhalandóság pedig a 30-as években 120–170 ezrelék között mozgott. Persze tudjuk, hogy az említett mutatók alakulását nem kizárólag az egészségügyi ellátás hatékonysága szabja meg, azonban fontos szerepe van ennek is. A felszabadulás után jelentkezett az orvostudomány és az orvosi gyakorlat fejlesztésének, az egész lakosságot felölelő demokratikus egészségügyi ellátás megszervezésének szüksége és lehetősége. Azonban 1944 után bizonyos ideig a szükségletek kielégítése

korlátozott volt, különösen az egészségügyi egységek és a szakkáderek csekély száma, a gyógyszerek csekély mennyisége miatt.

Hasonló helyzet jellemezte az ország minden vidékét, de különösen azokat az ipar nélküli részeket, ahol a lakosság zöme mezőgazdasággal foglalkozott, s a közegészségügyi ellátás szintje is alacsonyabb volt. Kovászna megyében is fokozatosan javultak a körülmények, s jelenleg összehasonlíthatók egyes gazdaságilag fejlett országok egészségügyi viszonyaival is. Napjainkban 575 lakosra jut egy orvos, a kórházi ágyak száma ezer lakosra számítva 12,5. Az átlagos életkor elérte a 71 évet. Az utóbbi 10 évben a gyermekhalandóság legmagasabb szintje is csak 32,6 ezreléket tett ki, az 1979-es évi pedig 26,2 ezrelék volt. Az anyagi alap, a szakemberek száma és nem utolsósorban szakismeretük szintje lehetővé teszi a lakosság jó egészségügyi ellátását, bonyolultabb egészségügyi problémáinak megoldását. Az orvosi gyakorlat szorosan egybefonódik a tudományos kutatómunkával. Ilyen tekintetben a legjelentősebb eredményeket a szív-érrendszeri megbetegedések kezelési módszereinek kidolgozása és alkalmazása terén értük el. Elmondhatjuk, hogy ezen a téren megyénkben kialakult egy értékes iskola és a kovásznai korszerű kórházi és kezelő egység. Jelenleg elsődleges figyelmet fordítunk a betegségmegelőzésre, a lakosság egészségügyi kultúrájának gyarapítására, az egészség védelmét és helyreállítását szolgáló eszközök biztosítására, az egészségügyi hálózat és az anyagi alap tökéletesítésére, a munka- és életkörülmények javítására – a közegészség megóvásának és erősítésének megannyi jelentős tényezőjére.

Azoknak a tényeknek és tényezőknek a vázlatos áttekintéséből, amelyek meghatározzák Kovászna megye jelenkori képét, kitűnik, hogy a szocialista építés korszakában a gazdasági-társadalmi élet – akárcsak az ország minden más vidékén – gyorsan fejlődött, s a megye dolgozói, nemzetiségre való tekintet nélkül szüntelenül javítják életkörülményeiket, új életminőséget teremtenek tevékenységük minden területén.